

BORDERLINE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, HARCAMA DAVRANIŞI VE OLUMSUZ DEĞERLENDİRİLME KORKUSU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ*

Nehir BAZNA¹, Haydeh FARAJİ²

Öz

Bu araştırmada, borderline kişilik özellikleriyle, sosyal ve duygusal baş etme olarak harcama arasındaki ilişkide olumsuz değerlendirilme korkusunun incelenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modelindeki araştırma 18-65 yaş aralığında toplam 468 katılımcıyla yürütülmüştür. Veri toplama araçları arasında; sosyodemografik form, Borderline Kişilik Ölçeği, Sosyal ve Duygusal Baş Etme Olarak Harcama Ölçeği ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği bulunmaktadır. Veriler SPSS v26 programı kullanılarak analizi edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, borderline kişilik özellikleri ile sosyal ve duygusal baş etme amaçlı harcama ($r = .37, p < .01$) ve olumsuz değerlendirilme korkusu ($r = .37, p < .01$) arasında pozitif yönlü ve anlamlı korelasyon tespit edilmiştir. Ayrıca, olumsuz değerlendirilme korkusu ile sosyal ve duygusal baş etme amaçlı harcama arasında da pozitif ve anlamlı bir korelasyon olduğu belirlenmiştir ($r = .20, p < .01$). Regresyon analizleri sonucunda, borderline kişilik özelliklerinin olumsuz değerlendirilme korkusunu ($B=0.44, SH=0.05, \beta=0.39, t=9.14, p < .001, \%95\ GA [0.35, 0.54]$) ve sosyal-duygusal baş etme amaçlı harcamayı ($B=0.61, SH=0.08, \beta=0.34, t=7.69, p < .001, \%95\ GA [0.45, 0.76]$) anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlar, borderline kişilik özelliklerinin bireylerin sosyal ve duygusal zorluklarla baş etmek amacıyla harcama davranışı geliştirmelerini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Bu durum, borderline kişilik özelliklerinin, harcama davranışını açıklamada olumsuz değerlendirilme korkusundan daha güçlü ve bağımsız bir faktör olduğunu ve olumsuz değerlendirilme korkusunun, borderline kişilik özellikleri ile harcama davranışı arasındaki ilişkiyi değiştirmediğini göstermektedir. Sonuç olarak, bu araştırma borderline kişilik özelliklerinin, sosyal ve duygusal baş etme olarak harcama davranışını doğrudan yordadığını ve bu ilişkide olumsuz değerlendirilme korkusunun yordama düzeyini değiştirmediğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Borderline Kişilik Özellikleri, Başa Çıkma Stratejileri, Sosyal Harcama, Duygusal Harcama, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu.

JEL Sınıflandırması: I12, I15, I30

DETERMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN BORDERLINE PERSONALITY TRAITS AND EXPENDITURE BEHAVIOR AND FEAR OF NEGATIVE ASSESSMENT

Abstract

This study aimed to examine the moderating role of fear of negative evaluation in the relationship between borderline personality traits and spending as social and emotional coping. The correlational survey model research was conducted with a total of 468 participants between the ages of 18-65. Data collection tools included sociodemographic form, Borderline Personality Questionnaire, Spending as Social and Emotional Coping Scale and Fear of Negative Evaluation Scale. The data were analyzed using SPSS v26 program. As a result of the study, it was determined that there were positive and significant relationships between borderline personality traits and spending as social and emotional coping ($r=.37, p<.01$) and fear of negative evaluation ($r=.37, p<.01$). On the other hand, there was a positive and significant relationship ($r=.20, p<.01$) between fear of negative evaluation and spending as social and emotional coping. Borderline personality traits predicted fear of negative evaluation ($B=0.44, SH=0.05, \beta=0.39, t=9.14, p < .001, \%95\ GA [0.35, 0.54]$) and spending as social and emotional coping ($B=0.61, SH=0.08, \beta=0.34, t=7.69, p < .001, \%95\ GA [0.45, 0.76]$). However, the study found that borderline personality traits predicted individuals to engage in spending behavior to cope with social and emotional difficulties. This suggests that borderline personality traits are a stronger and independent factor than fear of negative evaluation in explaining spending behavior and that fear of negative evaluation does not change the relationship between borderline personality traits and spending behavior. In conclusion, this study reveals that borderline personality traits directly

* Bu çalışma Nehir Bazna'nın Haydeh Farajî danışmanlığında yürütülen klinik psikoloji yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Klinik Psikolog, nehirbazna@gmail.com, ORCID: 0009-0001-4650-3354

² Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, haydehfaraji@aydin.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5306-6546

predict spending behavior as social and emotional coping and that fear of negative evaluation does not change the level of prediction in this relationship.

Keywords: Borderline Personality Traits, Coping Strategies, Social Spending, Emotional Spending, Fear of Negative Evaluation.

JEL Classification: I12, I15, I30

1. Giriş

Borderline kişilik bozukluğu (BKB), bu özelliklerin daha yoğun ve yaygın bir şekilde gözlemlendiği klinik bir durum olarak tanımlanmaktaydı (APA, 2022). Revize edilen DSM-5-TR'de BKB kişilerarası ilişkilerde, benlik algısında ve duygulanımda tutarsızlık ile belirgin dürtüsellik ile karakterize yaygın bir örüntü olarak tanımlanmaktadır (APA, 2022). ICD-11, kategorik yaklaşımdan boyutsal bir modele geçiş yapmıştır ve BKB artık ayrı bir tanı kategorisi olarak yer almamaktadır. Bunun yerine, kişilik bozuklukları; şiddet derecesine göre (hafif, orta, şiddetli) ve özellik alanları (olumsuz duygulanım, kopukluk, disinhibisyon, kompulsivite, düşmanlık ve psikotizm) çerçevesinde değerlendirilmektedir. ICD-11'de eski BKB tanısını karşılayan bireylerin özellikleri, "Borderline pattern belirleyicisi" olarak adlandırılan ek bir tanımlayıcı ile belirtilebilmektedir. Bu belirleyici; duygusal istikrarsızlık, olumsuz benlik algısı, terk edilme korkusu, ilişki zorlukları ve kendine zarar verme davranışlarını içermektedir (WHO, 2019). Borderline kişilik özellikleri (BKÖ), bireyin duygusal, düşünsel ve davranışsal işlevselliğini önemli ölçüde etkileyen bir dizi belirti ve davranış örüntüsünü içermektedir (Linehan, 1993). BKÖ, BKB tanısı konulması için gerekli olan şiddet ve süreklilikte olmayabilir. Bordeline kişilik özellikleri, duygusal dalgalanmalar, dürtüsel davranışlar, terk edilme korkusu, ilişkilerde sorunlar, boşluk duygusu, yoğun öfke ile betimlenmektedir (Ceylan, 2017; Fatimah vd., 2023).

Dürtüsellik, aşırı harcama gibi çeşitli alanlarda kendini gösterebilmektedir (Zanarini vd., 1998). Para harcama bir tür duygusal can yeleği, bir güvenlik battaniyesi, bir tür tehlikeden korunma yöntemidir (Fenton-O'Creevy ve Furnham, 2020). Stresle başa çıkma olarak harcama davranışı, bireylerin duygusal zorlanmalarla başa çıkmak amacıyla dürtüsel olarak harcama yapma eğiliminde olmalarını ifade etmektedir. Bu davranış, kısa vadeli rahatlama sağlasa da uzun vadede finansal sorunlara yol açabilmektedir (Maccarrone-Eaglen ve Schofield, 2020). Özellikle duygusal dalgalanmalar yaşayan bireylerde harcama davranışı sıkça gözlemlenmektedir (Di Crosta vd., 2021). Duygusal değişkenlik, satın almanın "duygusal regülasyon" yönü ön plana çıkararak, ruh halini iyileştirme veya onarmaya yönelik harcama davranışlarını artırabilmektedir (Fenton-O'Creevy ve Furnham, 2020).

Boşluk duygusu da harcama davranışlarının artmasının bir diğer tetikleyicisi olabilmektedir (Sohn ve Choi, 2014). Boşluk duygusu bir çeşit hissetmeme hali, amaç eksikliği, kayıp duygusu, can sıkıntısı ve düşük pozitif duygulanım durumu olup kişiyi, aşırı alışveriş gibi, bağımlılık yapıcı eğilimlere yatkın hale getirebilmektedir (Zerach, 2016).

Olumsuz değerlendirilme korkusu (ODK) ise, bireylerin sosyal etkileşimler sırasında başkaları tarafından eleştirilme ve reddedilmeye dair endişelerini ifade etmektedir. Bu korku, sosyal anksiyete bozukluğunun temel bileşenlerinden biri olup, bireylerin sosyal durumlarda utanma veya aşağılanma hissi yaşamalarına neden olmaktadır (APA, 2022). ODK, bireylerin sosyal ortamlardan kaçınmalarına ve güvenlik davranışları sergilemelerine yol açmaktadır (Leary, 1983).

BKÖ, kronik öz düzenleme zorlukları ile karakterizedir ve bu düzenleme zorlukları harcamalarla ilgili dürtüsellik içerebilmektedir (APA, 2022). Harcama, duygusal zorlayıcı deneyimleri veya ortamları yönetmek için kullanılan bir başa çıkma davranışdır (Rice vd., 2020). Sosyal başa çıkma, bireylerin sosyal deneyimlerini kontrol etme amacıyla ortaya koydukları davranış olarak tanımlanmaktadır. BKÖ'nün harcama davranışıyla pozitif ilişkisi daha önceki çalışmalarla ortaya konulmuştur (Androus vd., 2023; Maraz vd., 2016; Sansone vd., 2013).

Kompulsif satın alma bozukluğu, olumsuz olaylara ve duygulara birincil tepki haline gelen kronik ve tekrarlayan satın alma davranışıyla karakterize edilen davranışsal bir bağımlılık olup BKB ile yüksek komorbidite sergilemektedir (Maraz vd., 2016). Borderline kişilik bozukluğunda görülen harcama davranışının kompulsif satın almayla ortak yönler taşısa da esas hedefi duygu düzenleme olan bir davranış olduğu vurgulanmıştır (Sansone ve Wiederman, 2012). Özellikle koşullu öz saygı ve dürtüsellik artmış harcama davranışı ile ilişkidir (Maraz vd., 2016; Park vd., 2024). Sosyal sorunlara sahip olan bireyler ise, arzu ettikleri sosyal grup arasında çok değerli görülen maddi eşyalara para harcayarak bu durumu telafi etme yoluna gidebilmekte ve sosyal bağlantılar oluşturmak için tüketimi kullanabilmektedir (Mead vd., 2011). Bu bağlamda, duygu düzenleme güçlüğü ve sosyal ilişki güçlüğü ile karakterize olan BKÖ'ye (Faraji, 2021; Faraji ve Güler, 2021; Thompson vd., 2019; Fernando vd., 2014; Sharp vd., 2011) sahip bireylerin, bu zorluklarla başa çıkabilmek üzere harcama davranışı sergileme eğilimi gösterebilecekleri belirtilmektedir (Rice vd., 2020; Mead vd., 2011).

Bunun yanında, BKÖ'ye sahip bireylerin doğuştan kabul edilemez oldukları düşüncesine sahip oldukları ve ODK yaşadıkları da vurgulanmaktadır (Schie, 2020; Hepp vd., 2021). ODK; bireylerin sosyal ilişkilerinde ya da bir performans görevi sırasında diğerleri tarafından küçük

düşürücü, aşağılayıcı, değersizleştirici ve küçümseyici vb. şekillerde değerlendirilebileceklerine ilişkin korku ve kaygı halidir (Salazar-Ayala vd., 2021). Sosyal ortamlarda olumsuz değerlendirilmeye ilişkin korkular ise harcama davranışı göstermelerine yol açabilmektedir (Cintamür, 2023; Zhang ve Xuexin, 2023; Rice vd., 2020). Borderline kişilik özellikleri sergileyen bireyler dürtüsel nitelikteki öfkeli tepkileri nedeniyle sıklıkla yoğun suçluluk duyguları yaşamaktadırlar (Faraji ve Özarabacı, 2022). Suçluluk duyguları ise, sosyal yakınlık sağlama amacıyla yapılan bir kontrol ve yeniden düzenleme girişimi olarak artmış harcama davranışları ile ilişkilidir (Park, 2021).

Bu çerçevede, BKÖ'nün ODK'yı artırdığı (Biermann vd., 2023; Rahma, 2022), ODK'nın da harcama davranışını arttırdığı bilinmektedir. (Zhang ve Xuexin, 2023; Cintamür, 2023; Rice vd., 2020). Sembolik kendini tamamlama teorisine göreyse bireyler eksikliklerini kompanse etmek ve ideal kendiliklerine daha yakın hissetmek amacıyla harcama davranışına yönelebilmektedir (Wicklund ve Gollwitzer, 1982). Satın aldığımız nesneler benliğimizin bir parçası haline geldiğinden satın alma, benliği ve kimliği kontrol etme ve güçlendirme girişimi olarak görülebilir. Sahip olunan şeyler, olumsuz geri bildirimleri önleyip olumluları tetikleyecek ve öz saygıyı artıracak şekilde benliği başkalarına sunma fırsatı sağlar (Maraz vd., 2016). Bu doğrultuda borderline kişilik özelliklerine sahip bireylerin, tabloya olumsuz değerlendirilme korkusu eklenmeksizin, pek çok olumsuz duygu ile boğuştukları ve bu doğrultuda artmış harcama davranışına eğilimli olduğu görülmekte ancak olumsuz değerlendirilme korkularında bir artış olması halinde para harcama davranışlarının daha da artabileceği düşünülmektedir. Çalışmanın temel hipotezi BKÖ ile SDBOH arasındaki ilişkide ODK'nın düzenleyici rolünün olduğudur.

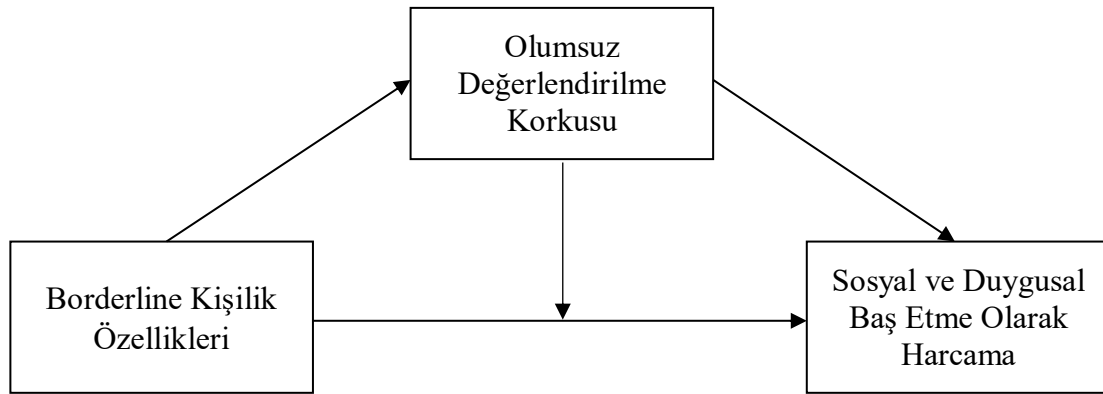
Bu çalışmanın temel amacı, BKÖ ile sosyal ve duygusal başa çıkma yöntemi olarak harcama davranışı arasındaki ilişkide ODK'nın düzenleyici rolünü araştırmaktır. Bu çalışmanın sonuçlarının, BKÖ ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkiyi ve bu korkunun harcama davranışlarıyla ilişkisini ortaya koyarak, BKÖ gösteren bireylerin artmış harcama davranışlarının olması durumunda psikoterapi süreçlerinde olumsuz değerlendirilmeye yönelik dair korkularının hedeflenmesine yönelik psikoterapötik müdahalelerin düzenlenmesinin önemini ortaya koyacağı düşünülmektedir. Ayrıca, harcama davranışının bir başa çıkma mekanizması olarak kullanılmasının, BKÖ'de sıkça görülen dürtüsel davranışların ve finansal sorunların daha iyi anlaşılmasına ve yönetilmesine katkıda bulunabileceği; bu sayede klinisyenlerin bireylerin mali durumlarını değerlendirmelerine ve gerektiğinde uygun finansal danışmanlık hizmetlerine yönlendirmelerine yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada temel olarak BKÖ, SDBOH arasındaki ilişkide ODK'nın düzenleyici rolünün olduğuna yönelik hipotez test edilmiştir. Bu doğrultuda araştırma ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın bağımsız değişkenini BKÖ, bağımlı değişkenini SDBOH, düzenleyici değişkenini ise ODK oluşturmaktadır. Araştırma modeli Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Araştırma Modeli

2.2. Evren ve Örneklem

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından en son yayımlanan istatistiklere göre Türkiye’de anılan yaş aralığında 52.820.614 kişi yaşamaktadır (TÜİK, 2023). Bu büyüklükteki bir evreni %95 güven aralığı ve %5 hata payı ile temsil edebilecek minimum örneklem büyüklüğü 384 olarak hesaplanmıştır (Charan ve Biswas, 2013). Bu hesaplama, çok büyük evrenler için önerilen ve örneklem büyüklüğünün evren büyüklüğünden bağımsız kabul edildiği formül kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Hesaplamada kullanılan formül şu şekildedir: $n = (Z^2 \times p \times (1-p)) / e^2$. Bu formülde Z değeri güven düzeyine karşılık gelmekte olup %95 güven düzeyi için 1.96 olarak alınmıştır. p değeri toplumdaki olayın meydana gelme olasılığı olup, maksimum varyans varsayımıyla 0.5 kabul edilmiştir. Hata payı (e) ise %5 için 0.05 olarak belirlenmiştir. Öncelikle 1.96 sayısının karesi alınarak 3.8416 elde edilmiş, ardından bu değer 0.5 ile çarpılmış ve tekrar 0.5 ile çarpılarak 0.9604 bulunmuştur. Elde edilen bu değer, hata payının karesi olan 0.0025’e bölünmüş ve sonuç olarak minimum 384 kişilik örneklem büyüklüğüne ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında 512 katılımcıya ulaşılarak gerekli örneklem büyüklüğü sağlanmıştır. Verilerin toplanması çevrimiçi platformlar (whatsapp, facebook, instgram) aracılığıyla yürütülmüş olup tüm sorunların yanıtlanması zorunlu hale getirildiğinden eksik yanıt sorunuyla

karşılaşılmamıştır. Çalışmayı belirgin şekilde gelişi güzel dolduran bir katılımcı formuna rastlanmamıştır. Çalışmayı tamamlamadan formu kapatan kişilerin olması halinde ilgili verilerin tümü kaydolmamıştır. Bunun yanında, yapılan ilk incelemede toplam 44 katılımcının verilerinin uç değer içerdiği tespit edildiğinden söz konusu katılımcılar araştırmadan çıkarılmış ve araştırmaya 468 katılımcı ile devam edilmiştir. Sonuç olarak araştırmanın örneklemini Türkiye’de yaşayan 18-65 yaş arası yetişkinler arasından kolayda örnekleme ile seçilen 468 katılımcı oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Yöntemi

Araştırma, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Komisyonu tarafından (karar no:2023/19, tarih:14.12.2023) onaylanmıştır. Araştırmada çevrimiçi olarak hazırlanan bir anket formu kullanılarak Aralık 2023 – Ocak 2024 tarihleri arasında birincil veri toplanmıştır. Veri toplama araçları katılımcılara internet üzerinden (e-posta, Instagram, Facebook, Whatsapp) ulaştırılmıştır. Anket uygulamasında öncelikle katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve araştırmaya katılımın gönüllülük esasında olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında katılımcılara kimlik bilgilerinin sorulmadığı, verilerin kesinlikle gizli tutulacağı ve araştırmacılar hariç hiçbir kişi veya kurumla paylaşılmayacağı, verilerin yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacağı, anket sorularında katılımcıları tehdit edebilecek olası unsurların, var ise, tespiti için bir etik komisyon tarafından incelendiği ve soruların tehdit içermediği bununla birlikte çalışmadan diledikleri zaman herhangi bir sebep göstermeksizin ayrılacakları gibi konularda bilgi verilmiştir. Katılımcılar bu bilgilendirmenin ardından gönüllü olarak araştırmaya katılım göstermiştir. Sorularda bir hata olup olmadığını ve ortalama yanıtlama süresini belirlemek üzere, testör ve testörün belirlediği diğer dört kişi tarafından (veri havuzuna dahil edilmemiştir) soruların yanıtlanması sonucu formun doldurulmasının yaklaşık 20 dakika sürdüğü belirlenmiştir.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcılardan sosyodemografik form, Borderline Kişilik Ölçeği (BKÖ), Sosyal ve Duygusal Baş Etme Olarak Harcama Ölçeği (SDBOHÖ) ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu-II (ODKÖK-II)’nu yanıtlamaları istenmiştir.

2.4.1. Sosyodemografik Veri Formu

Sosyodemografik form, araştırmacı tarafından oluşturulmuştur ve katılımcıların yaşı, cinsiyet ve medeni durumuna yönelik olmak üzere toplam üç soru içermektedir.

2.4.2. Borderline Kişilik Ölçeği (BKÖ)

Borderline Kişilik Ölçeği Poreh vd. (2006) tarafından geliştirilmiş ve Ceylan vd. (2017) tarafından Türkçe uyarlama çalışması gerçekleştirilmiştir. Toplam 80 madde bulunan ölçek, dürtüsellik, duygulanımda kararsızlık, terk edilme, ilişkiler, intihar/kendini yaralama davranışı, boşluk duygusu, yoğun öfke ve psikoz benzeri durumlar olmak üzere toplam dokuz boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte “doğru” (1 puan) ve “yanlış” (0 puan) şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçek boyutlarının Cronbach alpha güvenilirlik katsayılarının 0.46 ile 0.81 arasında değiştiği, ölçek genelinin güvenilirlik katsayısının ise 0.89 olarak bulunduğu bildirilmiştir (Ceylan vd., 2017). Bu araştırmadaki güvenilirlik analizi sonucuna göre ölçeğin toplam cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı toplam puan için .88, Dürtüsellik için .63, Duygulanımda Kararsızlık için .62, Terk Edilme için .82, İlişkiler için .70, Kendilik İmgesi için .61, İntihar/Kendini Yaralama Davranışı için .61, Boşluk Duygusu için .63, Yoğun Öfke için .76 ve Psikoz Benzeri Durumlar için .64. olduğu tespit edilmiştir.

2.4.3. Sosyal ve Duygusal Baş Etme Olarak Harcama Ölçeği (SDBOHÖ)

Ölçek Rice vd. (2020) tarafından geliştirilmiş ve Yüzbaşı vd. (2021) tarafından Türkçe uyarlaması gerçekleştirilmiştir. Toplam 19 madde bulunan ölçek, duygusal baş etme, sosyal baş etme ve harcama dürtüsü olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Ölçek beşli Likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçek boyutlarının Cronbach alpha güvenilirlik katsayılarının 0.789 ile 0.923 arasında değiştiği, ölçek genelinin güvenilirlik katsayısının ise 0.898 olarak bulunduğu bildirilmiştir (Yüzbaşı vd., 2021). Bu araştırmadaki güvenilirlik analizi sonucuna göre ölçeğin cronbach alpha değeri .926 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada, iç tutarlılık katsayısı toplam puan için .93, Duygusal Baş Etme için .96, Sosyal Baş Etme için .93, Harcama Dürtüsü için .87 olduğu tespit edilmiştir.

2.4.4. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu-II (ODKÖK-II)

Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu-II Carleton vd. (2006) tarafından geliştirilmiş ve Gök ve Alkar (2020) tarafından Türkçe uyarlaması gerçekleştirilmiştir. Toplam 12 madde bulunan ölçek tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçek beşli Likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçekte ters kodlu madde yer almamaktadır. Ölçekte yer alan maddelerin toplanması ile ölçek genelinin puanı elde edilebilmektedir. Ölçeğin Cronbach alpha güvenilirlik katsayısının 0.92 olarak bulunduğu bildirilmiştir (Gök ve Alkar, 2020). Bu araştırmadaki güvenilirlik analizi sonucuna göre ölçeğin cronbach alpha değeri .94 olarak bulunmuştur.

2.5. Analiz Yöntemi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS v26 programı kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı frekans analizi ile incelenmiştir. Verilerin normal dağılımını değerlendirmek üzere değişkenlerin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Katılımcıların BKÖ, SDBOH ve ODK düzeylerini belirlemek üzere tanımlayıcı istatistiksel analiz gerçekleştirilmiştir. BKÖ, SDBOH ve ODK arasındaki ilişkileri incelemek üzere Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. BKÖ ile SDBOH arasındaki ilişkide ODK'nın düzenleyici rolünü incelemek üzere Hayes PROCESS 4.2 makrosu ile model 1 seçilerek kullanılmıştır. Sonrasında BKÖ ile SDBOH arasındaki ilişkide ODK'nın aracı rolü için model 4 seçilerek analiz edilmiştir.

Bunun yanında, analizler öncesinden verilerde ortak yöntem varyansı sorunu olup olmadığı da incelenmiştir. Ortak yöntem varyansı, bir araştırma veya ölçüm sürecinde kullanılan belirli bir yöntemin, gözlenen değişkenler arasındaki ilişkilerin büyük bir bölümünü açıklaması durumunu ifade eder. Bu durum, ölçümün kendisi veya kullanılan yöntemin etkisi nedeniyle oluşur ve gerçek nedenler yerine ölçüm aracının etkisi ile ilişkilendirilen değişkenler arasındaki ilişkileri gösterir. Ortak yöntem varyansı, genellikle aynı katılımcılar tarafından doldurulan anketler veya ölçeklerle çalışıldığında ve bu ölçekler benzer yöntemlerle değerlendirildiğinde ortaya çıkmaktadır. Ortak yöntem varyansı, araştırmacıların gerçek ilişkileri incelemekte zorlanmalarına neden olarak, incelenen ilişkilerin gücünü yanlış bir şekilde etkileyebilmektedir. Ortak yöntem varyansı, genellikle Harman'ın tek faktör testi kullanılarak değerlendirilmektedir. Bu test, ölçekteki tüm maddelerin keşfedici faktör analizi ile tek faktörlü bir çözümünü içermektedir. Bu tek faktörün varyansın %50'sinden daha azını açıklaması halinde ortak yöntem varyansı sorunu olmadığı kabul edilmektedir. (Harman, 1960; Podsakoff vd., 2003). Bu araştırmada da Harman'ın tek faktör testi kullanılarak ortak yöntem varyansının olup olmadığı incelenmiştir. Analiz sonuçları, tek faktörün varyansın %12,365'ini açıkladığını gösterdiğinden, ortak yöntem varyansı sorununun olmadığı sonucuna varılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmaya toplam 468 kişi katılım göstermiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı frekans analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 1'de yer almaktadır.

Çizelge 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişken	Grup	N	%
Yaş	18-24	22	4,70
	25-35	172	36,75
	36-50	94	20,09
	51-65	180	38,46
Cinsiyet	Kadın	268	57,26
	Erkek	200	42,74
Medeni Durum	Bekar	166	35,47
	Evli	302	64,53

Çizelge 1’de görüldüğü üzere katılımcılar çoğunlukla 50-65 yaş aralığında (n=180; %38,5), kadın (n=268; %57,3) ve evli (n=302; %64,5) bireylerden oluşmaktadır.

Normal Dağılım Analizi

Araştırmada toplanan verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek üzere değişkenlerin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, Borderline Kişilik değişkeninin çarpıklık katsayısı 0,691 ve basıklık katsayısı -0,283 olarak bulunmuştur. Harcama Davranışı değişkeninin çarpıklık katsayısı 0,429 ve basıklık katsayısı -0,690 olarak tespit edilmiştir. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu değişkeninin ise çarpıklık katsayısı 0,699 ve basıklık katsayısı -0,418 olarak belirlenmiştir.

Parametrik analizler verilerin normal dağılımını varsaymakta olduğundan normal dağılım analizi yapmak gereklidir. Çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları, bir veri setinin dağılımının çarpıklığını ve basıklığını değerlendiren istatistiksel ölçülerdir. Genel olarak -1 ile +1 arasındaki çarpıklık ve basıklık katsayılarının verilerin normal dağıldığını gösterdiği belirtilmektedir (Gülbüz ve Şahin, 2014). Tüm değişkenlerin çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 arasında olduğu belirlenmiştir. Bu çerçevede verilerin normal dağılıma uyduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.2. Tanımlayıcı İstatistiksel Analiz

Borderline Kişilik Ölçeğinden ortalama 15,02 puan aldıkları (ss=8,96), SDBOHÖ’den ortalama 45,04 puan aldıkları (ss=16,23) ve ODKÖK-II’den ortalama 25,28 puan aldıkları (ss=10,20)

belirlenmiştir. Bu sonuçlar, katılımcıların BKÖ, SDBOH davranışı gösterme ve ODK'larının düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.3. Korelasyon Analizi

BKÖ, ODK ve SDBOH arasındaki ilişkileri incelemek üzere Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 2'de yer almaktadır.

Çizelge 2. Değişkenlere Ait Korelasyon Bulguları

	Ort.	Ss	1	2	3
1-Borderline Kişilik Örüntüsü	15.02	8.96	1		
2- Sosyal ve Duygusal Baş Etme Olarak Harcama	45.04	16.23	.37**	1	
3-Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	25.28	10.20	.39**	.20**	1

** $p < 0,01$

Çizelge 2 incelendiğinde, Cohen (1988) korelasyon katsayısına göre etki büyüklüğüne göre, borderline kişilik örüntüsü ile sosyal ve duygusal baş etme amacıyla harcama yapma arasında orta düzeyde ($r=.37, p < .01$) ve olumsuz değerlendirilme korkusu ile yine orta düzeyde ($r=.39, p < .01$) anlamlı ve pozitif ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca, sosyal ve duygusal baş etme olarak harcama ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında zayıf düzeyde ($r=.20, p < .01$) anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

3.4. Düzenleyicilik Analizi

Çizelge 3. Düzenleyicilik Analizi Sonuçları

	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
Bordeline Kişilik Özellikleri (X)	.53	6.02	.000	.36	.70
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (M)	.11	1.49	.138	-.04	.26
Etkileşim (X * M)	.01	1.27	.206	-.01	.03

Bağımlı Değişken=Sosyal ve Duygusal Baş Etme Olarak Harcama
 $F=21.235$; $p=0.000$; $R^2=0.12$. $\eta^2=0.12$

Bootstrap yöntemiyle 5000 yeniden örnekleme kullanılarak gerçekleştirilen analiz sonucunda ulaşılan %95 güven aralığındaki değerlerinin sıfırı içermemesi söz konusu bulgunun anlamlı olduğunu göstermektedir (Hayes, 2022).

Bu çerçevede, Çizelge 3’da görüldüğü üzere regresyon modeli anlamlıdır ($F=21,235$; $p<0,01$) ve SDBOH’deki varyansın %12,1’ini açıklamaktadır ($R^2=0,121$). Etki büyüklüğü, Cohen’in (1988) kriterlerine göre orta düzeydedir ve modelin varyansının %12’sini açıklamaktadır ($\eta^2=0,12$). BKÖ’nin SDBOH’yi pozitif yönde ve anlamlı olarak yordadığı tespit edilmiştir ($\beta=0,53$; $t(1, 464)=6,02$; $p < 0,01$; $95\% CI [0,36, 0,70]$). Bunun yanında, düzenleyici değişken olan ODK’nın sosyal ve duygusal baş etme olarak harcamayı anlamlı olarak yordamadığı görülmüştür ($\beta=0,11$; $t(1, 464)=1,49$; $p > 0,05$; $95\% CI [-0,04, 0,26]$). Benzer şekilde, etkileşim teriminin de sosyal ve duygusal baş etme olarak harcamayı anlamlı olarak yordamadığı görülmüştür ($\beta=0,01$; $t(1, 464)=1,27$; $p > 0,05$; $95\% CI [-0,01, 0,03]$). Bu sonuçlara göre, BKÖ ile sosyal ve duygusal baş etme olarak harcama arasındaki ilişkide ODK’nın düzenleyici rolünün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre araştırmanın temel hipotezi reddedilmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde BKÖ ile SDBOH arasındaki ilişkide ODK’nın aracı rolü incelenmiştir. Aracı rolünün tespitinde Hayes Process Macro v4.2 eklentisinden faydalanılmıştır ve model 4 seçilerek gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede gerçekleştirilen analiz sonuçları Çizelge 3’te yer almaktadır.

3.5. Aracılık Analizi

Çizelge 4. Aracı Rol Analizi Sonuçları

	B	SH	β	t	p	%95 GA		
						Alt Sınır	Üst Sınır	η^2
Bordine Kişilik Örüntüsü → Olumsuz Değerlendirme Korkusu	0.44	0.05	0.39	9.14	<.001***	0.35	0.54	0.15
Olumsuz Değerlendirme Korkusu → Sosyal ve Duygusal Baş Etme Olarak Harcama	0.31	0.07	0.20	4.32	<.001***	0.17	0.45	0.04
Bordine Kişilik Örüntüsü → Sosyal ve Duygusal Baş Etme Olarak Harcama (Toplam Etki (c))	0.61	0.08	0.34	7.69	<.001***	0.45	0.76	0.11
Doğrudan Etki (c)	0.55	0.09	0.31	6.46	<.001***	0.39	0.72	0.11
Dolaylı Etki (c)	0.06	0.03	0.03			-0.01	0.12	

* $p<.05$ Kullanılan test: Process Macro 4.2

Borderline kişilik özelliklerinin olumsuz değerlendirme korkusu üzerindeki etkisinin pozitif ve anlamlı olduğu belirlenmiştir ($B=0,44$, $SH=0,05$, $\beta=0,39$, $t=9,14$, $p < .001$, %95 GA

[0.35, 0.54]). Etki büyüklüğü, Cohen'in (1988) kriterlerine göre büyük düzeydedir ve modelin varyansının %15'ini açıklamaktadır ($\eta^2=0.15$).

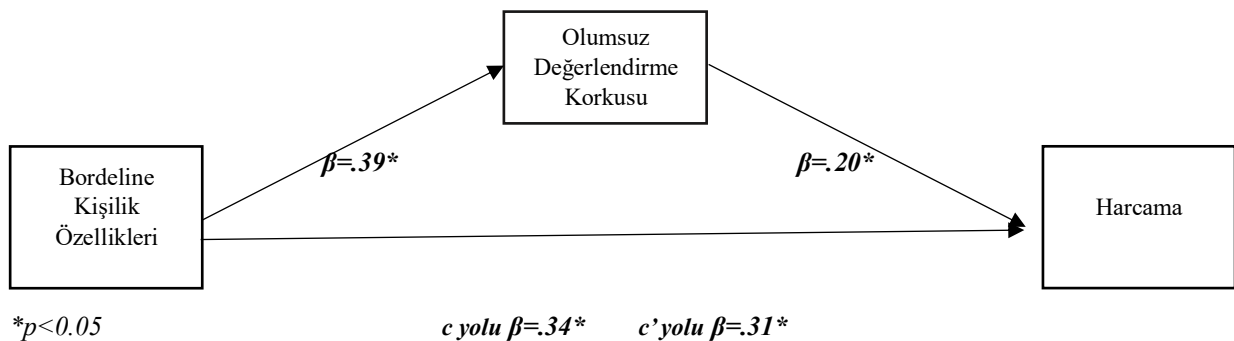
Bunun yanı sıra, olumsuz değerlendirme korkusunun sosyal ve duygusal baş etme amaçlı harcama üzerindeki etkisinin de anlamlı ve pozitif olduğu saptanmıştır ($B=0.31$, $SH=0.07$, $\beta=0.20$, $t=4.32$, $p < .001$, %95 GA [0.17, 0.45]). Ancak, bu etkinin küçük düzeyde olduğu görülmektedir ve modelin açıklanan varyansı ise %4'tür ($\eta^2=0.04$).

Ayrıca, borderline kişilik özelliklerinin sosyal ve duygusal baş etme amaçlı harcama üzerindeki toplam etkisinin de anlamlı olduğu bulunmuştur ($B=0.61$, $SH=0.08$, $\beta=0.34$, $t=7.69$, $p < .001$, %95 GA [0.45, 0.76]). Bu etkinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir ve modelin %11'ini açıklamaktadır ($\eta^2=0.11$).

Buna ek olarak, borderline kişilik özelliklerinin sosyal ve duygusal baş etme amaçlı harcama üzerindeki doğrudan etkisinin de anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($B=0.55$, $SH=0.09$, $\beta=0.31$, $t=6.46$, $p < .001$, %95 GA [0.39, 0.72]). Bu etkinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir ve modelin %11'ini açıklamaktadır ($\eta^2=0.11$).

Son olarak, dolaylı etkinin pozitif olduğu ancak istatistiksel olarak anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir ($B=0.06$, $SH=0.03$, $\beta=0.03$, %95 GA [-0.01, 0.12]).

Şekil 1. Aracı Rol Analizi Sonuçları

4. TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı, BKÖ ile sosyal ve duygusal başa çıkma yöntemi olarak harcama davranışı arasındaki ilişkide ODK'nın düzenleyici rolünü araştırmaktır. Araştırmanın temel hipotezleri kapsamında, BKÖ, SDBOH ve ODK arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen analizler sonucunda, BKÖ ile harcama davranışı ve ODK arasında pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında, harcama davranışı ile ODK arasında da pozitif ilişki olduğu belirlenmiştir. Ancak, BKÖ ile harcama davranışı arasındaki ilişkide ODK'nın düzenleyici rolünün olmadığı görülmüştür. Araştırmada, BKÖ'nün olumsuz değerlendirilme korkusunu artırdığı (Schie vd., 2020; Barbieri, 2020) ve olumsuz değerlendirilme korkusunun da harcama davranışını artırdığı (Zhang ve Xuexin, 2023; Cintamür, 2023; Rice vd., 2020; Biolcati, 2017; Lin ve Chen, 2012; Mead vd., 2011) göz önüne alınarak, BKÖ ile SDBOH arasındaki ilişkide olumsuz değerlendirilme korkusunun düzenleyici rolünün olabileceği beklenmiştir. Ancak araştırmada gerçekleştirilen düzenleyicilik analizi sonuçları bu beklentiye ampirik olarak desteklememiştir. Bu sonucun, katılımcıların klinik örneklemde seçilmemesi nedeniyle BKÖ seviyelerinin düşük olmasından kaynaklanabileceği veya araştırmada kontrol edilemeyen değişkenler nedeniyle olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada, BKÖ'deki artışın SDBOH'deki artışla ilişkili olduğu ve BKÖ'nün SDBOH'yi yordadığı belirlenmiştir. Bireylerin duygusal başa çıkma kapsamında, duygusal olarak zorlayıcı deneyimleri veya ortamları yönetmek için bir başa çıkma yöntemi olarak harcama davranışını kullanabildikleri belirtilmektedir (Rice vd., 2020). Diğer taraftan, sosyal başa çıkma kapsamında, sosyal sorunlara sahip olan bireylerin, arzu ettikleri sosyal grup arasında çok değerli görülen maddi unsurlara para harcayarak bu durumu telafi etme yoluna gidebildikleri ve sosyal bağlantılar oluşturmak için tüketimi kullanabildikleri ifade edilmektedir (Mead vd., 2011). Bu bağlamda, duygu düzenleme zorluğu ve sosyal ilişki zorluğu ile karakterize olan BKÖ'ye (Faraji, 2021; Faraji ve Güler, 2021; Thompson vd., 2019) sahip bireylerin, bu zorluklarla başa çıkabilmek üzere harcama davranışı sergileme eğilimi gösterebilecekleri belirtilmektedir (Rice vd., 2020; Mead vd., 2011). BKÖ'nün harcama davranışı yordadığı daha önceki çalışmalarda gösterilmiştir (Maraz vd., 2016; Sansone vd., 2013; Sansone ve Wiederman, 2012). Sansone vd. (2013) tarafından ABD'de 372 kadın katılımcı ile yürütülen çalışmada borderline kişilik bozukluğu ile kompulsif satın alma arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Maraz vd. (2016) tarafından Macaristan'da üç farklı alışveriş merkezinden toplam 1409 müşterinin katılımıyla yürütülen çalışmada ise BKB'nin kompulsif satın almayı yordadığı tespit edilmiştir. Sansone ve Wiederman (2012) tarafından ABD'de 1112 katılımcı ile yürütülen bir diğer çalışmada BKÖ ile aşırı harcamanın ilişki olduğu ortaya konulmuştur.

Araştırmada bir diğer bulgu olarak, BKÖ'nün ODK'yi arttırdığı belirlenmiştir. Bu bulgunun literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Sosyal fobi ve reddedilme duyarlılığı, olumsuz değerlendirilme bileşenini içeren bireylerin duygusal tepkilerini ve sosyal etkileşimlerini olumsuz yönde etkileyen, psikolojik olgulardır. Literatür incelendiğinde; olumsuz değerlendirilme korkusuyla benzerlik taşıyan sosyal fobi ve reddedilme duyarlılığının BKÖ'yle ilişkisi olduğunu gösteren çalışmalar mevcut araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir (Quenneville, 2020; Faraji ve Tezcan, 2023). Faraji ve Tezcan (2023) çalışmasında, reddedilme duyarlılığı ve yakınlık korkusunun borderline kişilik özellikleriyle ilişkisi incelenmiştir. Araştırmacılar, reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin, sosyal etkileşimlerde olumsuz değerlendirilmeye karşı aşırı hassas olduklarını ve bu durumun borderline kişilik özelliklerinin daha belirgin hale gelmesine katkıda bulunduğunu göstermiştir. Çalışmada hem reddedilme duyarlılığının (%39) hem de yakınlık korkusunun (%43) borderline kişilik özelliklerini yordadığı, birlikte ele alındıklarında ise bu özelliklerdeki değişimin %49'unu açıkladıkları bulunmuştur. Ayrıca, reddedilme duyarlılığının yakınlık korkusunu (%46) yordadığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde; Quenneville vd. (2019) çalışmasında, kaygı bozuklukları ve çocukluk çağı travmalarının borderline kişilik bozukluğu şiddeti üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmada, sosyal fobi (%42) borderline kişilik bozukluğu olan hastalarda en sık görülen kaygı bozukluğu olarak tespit edilmiştir. Sosyal fobinin temelinde yatan olumsuz değerlendirilme korkusu, borderline kişilik bozukluğu olan bireylerde belirgin şekilde gözlenmektedir. Ayrıca, çalışmada sosyal fobi ve diğer kaygı bozukluklarının, borderline kişilik bozukluğunun şiddetini, intihar girişimlerini ve psikotik belirtileri önemli ölçüde etkilediği bulunmuştur. Bu sonuçlar, borderline kişilik özelliklerinin olumsuz değerlendirilme korkusunu arttırmasına ilişkin bulgumuzla paralellik göstermektedir.

Mevcut çalışmada ODK'daki artışın ile SDBOH'deki artışla ilişkili olduğu ve ODK'nın SDBOH'yi yordadığı belirlenmiştir. Bu bulgunun literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. İnsanların sosyal ortamlarda olumsuz değerlendirileceklerine ilişkin korkularının harcama davranışı göstermelerine yol açabileceği belirtilmektedir (Rice vd., 2020). ODK'nın harcama davranışına pozitif yönde yordadığı daha önceki çalışmalarda gösterilmiştir (Zhang ve Xuexin, 2023). Cintamür (2023) Türkiye'de 356 katılımcı ile yürütülen çalışmasında ODK'nın dürtüsel satın alma eğilimini yordadığını ortaya koymuştur. Benzer sonuçlara, Lin ve Chen (2012) Tayvan'da 453 katılımcı ile, Zhang ve Xuexin (2023) Çin'de 986 katılımcı ile, Biolcati (2017) İtalya'da 240 katılımcı ile yürüttükleri çalışmalarında ulaşılmıştır. Mevcut bulgular SDBOH'nin,

aşırı kullanımda maladaptif hale gelen, bir sosyal yaklaşma ve duygu düzenleme stratejisi olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda, borderline kişilik özelliklerinin sosyal ve duygusal baş etme stratejisi olarak harcama davranışını doğrudan yordadığı belirlenmiştir. Ulaşılan sonuç, borderline kişilik özellikleri gösteren bireylerin bu zorluklarla başa çıkmak için harcama davranışını bir telafi mekanizması olarak kullandıklarını göstermektedir. Ayrıca, borderline kişilik özelliklerinin olumsuz değerlendirilme korkusunu artırdığı sonucuna ulaşılmıştır ki bu sonuç söz konusu bireylerin sosyal etkileşimlerde reddedilme ve eleştirilmeye karşı aşırı duyarlılık geliştirdiklerini işaret etmektedir.

Araştırmanın bir diğer önemli sonucu, olumsuz değerlendirilme korkusu ile harcama davranışı arasında anlamlı bir ilişki olmasına rağmen, bu korkunun borderline kişilik özellikleri ile harcama davranışı arasındaki ilişkide düzenleyici bir rol oynamadığıdır. Elde edilen sonuç, borderline kişilik özelliklerinin harcama davranışını açıklamada olumsuz değerlendirilme korkusundan daha belirleyici olduğunu ve harcama davranışının altında yatan temel mekanizmanın duygu düzenleme gücü olabileceğini ortaya koymaktadır.

Ulaşılan bulgular, borderline kişilik özellikleri gösteren bireylerin tedavi süreçlerinde, harcama davranışlarının altında yatan psikolojik mekanizmaların anlaşılması ve daha etkili başa çıkma stratejilerinin geliştirilmesine yönelik müdahalelerin önemine işaret etmektedir. Ayrıca finansal danışmanlık hizmetleri ile psikoterapi uygulamalarının entegre edilmesinin, bu bireylerin hem psikolojik hem de finansal iyilik hallerine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Araştırma alanına yönelik olarak, gelecekteki çalışmaların boylamsal bir tasarım kullanarak bu ilişkileri zaman içinde izlemesi önerilebilir. Karma yöntem araştırmaları ile hem nicel hem de nitel verilerin toplanmasının, borderline kişilik özellikleri ve harcama davranışı arasındaki ilişkinin daha derinlemesine keşfedilmesine olanak tanıyabileceği düşünülmektedir. Farklı kültürlerde ve klinik örneklerde benzer araştırmaların gerçekleştirilmesinin, bulguların genellenebilirliğine katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

6. SINIRLILIKLAR VE GÜÇLÜ YÖNLER

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Metodolojik açıdan, araştırma kesitsel bir tasarım kullanarak gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle değişkenler arasındaki nedensel ilişkiler hakkında kesin çıkarımlar yapılamamaktadır. Verilerin öz-bildirim ölçekleri ile toplanması, katılımcıların

sosyal istenirlik eğiliminden etkilenmiş olabilir. Çevrimiçi veri toplama yöntemi, internet erişimi olmayan potansiyel katılımcıları dışarıda bırakmış olabilir. Katılımcıların çoğunlukla belirli yaş gruplarından ve demografik özelliklerden olması, sonuçların genellenebilirliğini sınırlandırabilir.

Örneklem ile ilgili olarak, araştırma klinik olmayan bir örneklem ile yürütülmüştür. Bu nedenle bulgular klinik düzeyde borderline kişilik bozukluğu olan bireylere genellenemeyebilir. Örneklem klinik olmayışı, tedaviye başvuracak yoğunlukta ve sıklıkla sıkıntı yaşamadığı tahmin edilen genel popülasyonda bile borderline kişilik özellikleri düzeyindeki artışın artmış harcama davranışlarıyla ilişkisinin ortaya koyulması açısından önem taşımaktadır. Bu durum eşik altı düzeyde de olsa duygulanım dalgalanmalarının, dürtüselliğin, kişilerarası ilişkilerde sorunların, finansal problemlerin tetikleyicisi haline gelebileceğine işaret etmekte olup insanların bir kredi kartı ile ötekinin borcunu kapatmaya çalıştığı, gelirine orantısız ve hatta ilişkisiz telefon marka ve modelleri kullandığı, gelirine orantısız güzellik sektörü ve estetik işlemlere yönelebildiği günümüzde ülkemiz için önem taşımaktadır.

Araştırmanın çeşitli güçlü yönleri bulunmaktadır. Metodolojik açıdan, çalışmanın yeterli örneklem büyüklüğü ile gerçekleştirilmiş olması, istatistiksel analizlerin gücünü artırmıştır. Kullanılan ölçeklerin yüksek güvenilirlik katsayılarına sahip olması, ölçümlerin tutarlılığını desteklemektedir. Ortak yöntem varyansı sorununun incelenmiş ve bu sorunun olmadığına tespit edilmiş olması, araştırma bulgularının geçerliliğini artırmaktadır.

Teorik katkı açısından, araştırma borderline kişilik özellikleri, harcama davranışı ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkileri bütüncül bir model içerisinde inceleyerek literatüre katkı sağlamaktadır. Harcama davranışının bir başa çıkma mekanizması olarak ele alınması, kişilik özellikleri ve finansal davranışlar arasındaki ilişkiye yeni bir bakış açısı getirmektedir. Elde edilen bulgular, borderline kişilik özellikleri gösteren bireylere yönelik klinik müdahalelerin geliştirilmesine katkı sağlayabilecek niteliktedir.

Kaynakça

- Androus, M., Ah, H., & Parsh, B. (2023). Borderline personality disorder: Key information for nurses. *Nursing*, 53(8), 10-12. <https://doi.org/10.1097/01.NURSE.0000942812.63800.e3>
- APA (2022). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (5th ed., Text Rev.)*. American Psychiatric Association Publishing.
- Barbieri, V. A. (2020). *The influence of rejection sensitivity and fear of negative evaluation on emotion recognition*. (27738883) [Master Thesis, American University].
- Biermann, M., Schulze, A., Vonderlin, R., Bohus, M., Lyssenko, L., & Lis, S. (2023). Shame, self-disgust, and envy: An experimental study on negative emotional response in borderline personality disorder during the confrontation with the own face. *Frontiers in Psychiatry*, 14, 1082785. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2023.1082785>
- Biolcati, R. (2017). The role of self-esteem and Fear of negative evaluation in compulsive Buying. *Frontiers in Psychiatry*, 8(74), 1. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2017.00074>
- Carleton, R. N., McCreary, D. R., Norton, P. J., & Asmundson, G. J. (2006). Brief fear of negative evaluation scale—Revised. *Depression and Anxiety*, 23(5), 297-303. <https://doi.org/10.1002/da.20142>
- Ceylan, V., Kose, S., Akin, E., & Turkcapar, M. H. (2017). Normative data and factorial structure of the Turkish version of the borderline personality questionnaire (Turkish BPQ). *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology*, 27(2), 143-151. <https://doi.org/10.1080/24750573.2017.1298422>
- Charan, J., & Biswas, T. (2013). How to calculate sample size for different study designs in medical research? *Indian Journal of Psychological Medicine*, 35(2), 121-126. <https://doi.org/10.4103/0253-7176.116232>
- Cintamür, İ. G. (2023). Understanding the role of self-esteem and fear of negative evaluation in impulsive and compulsive buying. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 12(2), 249-269. <https://doi.org/10.47934/tife.12.02.06>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Second Edition. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Di Crosta, A., Ceccato, I., Marchetti, D., La Malva, P., Maiella, R., Cannito, L., Cipi, M., Mammarella, N., Palumbo, R., Verrocchio, M.C., Palumbo, R. & Di Domenico, A. (2021). Psychological factors and consumer behavior during the COVID-19 pandemic. *PloS One*, 16(8), e0256095. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256095>
- Faraji, H. (2021). Borderline kişilik bozukluğunun ergenlik döneminde belirlenmesine dair bir değerlendirme. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(43), 7139-7166. <https://doi.org/10.26466/opus.898571>
- Faraji, H., & Güler, K. (2021). Borderline personality features and jealousy traits in university students. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 2(1), 137-154.
- Faraji, H., & İpek, B. (2022). Borderline kişilik bozukluğunda empati. *Erciyes Akademi*, 36(3), 1294-1313. <https://doi.org/10.48070/erciyesakademi.1097395>

- Faraji, H., Özarabacı, T. (2022). The relationships between borderline personality traits, offence-related feelings of shame and guilt and attitudes towards violence. *Üsküdar University Journal of Social Sciences*, 15, 291-308. <https://orcid.org/0000-0001-5306-6546>
- Faraji, H., Tezcan, A.E. (2023). Rejection sensitivity and fear of intimacy in individuals with and without borderline personality disorder. *Firat Medical Journal*, 28(4), 286-295.
- Fatimah, H., Rappaport, L. M., & Bornovalova, M. A. (2023). Symptoms of borderline personality and related pathologies behave as temporal and contemporaneous networks. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 14(4), 467.
- Fenton-O'Creevy, M., & Furnham, A. (2020). Money attitudes, personality and chronic impulse buying. *Applied Psychology*, 69(4), 1557-1572.
- Fernando, S. C., Gripenstroh, J., Urban, S., Driessen, M., & Beblo, T. (2014). Attentional bias and emotional suppression in borderline personality disorder. *Neuropsychiatrie*, 28, 121-129. <https://doi.org/10.1007/s40211-014-0112-z>
- Folkman, S. (1984). Personal control and stress and coping processes: A theoretical analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(4), 839-852. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.46.4.839>
- Gök, B. G., & Alkar, O. Y. (2020). Brief fear of negative evaluation scale-II and brief fear of negative evaluation scale-straightforward items: Psychometric properties of the Turkish versions. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 33(4), 410-420. <https://doi.org/10.14744/DAJPNS.2020.00109>
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Harman, H. H. (1960). *Modern Factor Analysis*. The University of Chicago Press.
- Hayes, A. F. (2022). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis, A Regression-Based Approach*. The Guilford Press.
- Hepp, J., Kieslich, P. J., Schmitz, M., Schmah, C., & Niedtfeld, I. (2021). Negativity on two sides: Individuals with borderline personality disorder form negative first impressions of others and are perceived negatively by them. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 12(6), 514-525. <https://doi.org/10.1037/per0000412>
- Leary, M. R. (1983). A brief version of the fear of negative evaluation scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 9(3), 371-376. <https://doi.org/10.1177/0146167283093007>
- Lin, Y. H., & Chen, C. Y. (2012). Adolescents' impulse buying: Susceptibility to interpersonal influence and fear of negative evaluation. *Social Behavior & Personality: An International Journal*, 40(3), 353-358.
- Linehan, M. (1993). *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*. Guilford.
- Maccarrone-Eaglen, A., & Schofield, P. (2020). Compulsive buying among young adults: A behavioural segmentation. *Young Consumers*, 21(1), 57-76. <https://doi.org/10.1108/YC-02-2019-0958>
- Maraz, A., Urbán, R., & Demetrovics, Z. (2016). Borderline personality disorder and compulsive buying: A multivariate etiological model. *Addictive Behaviors*, 60, 117-123. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2016.04.003>

- Mead, N. L., Baumeister, R. F., Stillman, T. F., Rawn, C. D., & Vohs, K. D. (2011). Social exclusion causes people to spend and consume strategically in the service of affiliation. *Journal of Consumer Research*, 37, 902–919. <https://doi.org/10.1086/656667>
- Park, H. Y. (2021). How consumers spend and distribute money tainted by anger. *Journal of Distribution Science*, 19(7), 51-59.
- Park, L., Ward, D. E., Naragon-Gainey, K., Fujita, K., & Koefler, N. (2024). I'm still spending: Financial contingency of self-worth predicts financial motivational conflict and compulsive buying. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 50(2), 232-252.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J. Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: A critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of Applied Psychology*, 88(5), 879-903. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.88.5.879>
- Poreh, A. M., Rawlings, D., Claridge, G., Freeman, J. L., Faulkner, C., & Shelton, C. (2006). The BPQ: A scale for the assessment of borderline personality based on DSM-IV criteria. *Journal of Personality Disorders*, 20(3), 247-260. <https://doi.org/10.1521/pedi.2006.20.3.247>
- Quenneville, A. F., Kalogeropoulou, E., Küng, A. L., Hasler, R., Nicastro, R., Prada, P., & Perroud, N. (2020). Childhood maltreatment, anxiety disorders and outcome in borderline personality disorder. *Psychiatry Research*, 284, 112688. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2019.112688>
- Rahma, F. T. (2022). Terapi kognitif untuk menurunkan kecemasan mendapat penilaian negatif pada individu dewasa. *Procedia: Studi Kasus Dan Intervensi Psikologi*, 10(3), 77-82. <https://doi.org/10.22219/procedia.v10i3.19273>
- Rice, A., Garrison, Y. L., & Liu, W. M. (2020). Spending as social and affective coping (SSAC): Measure development and initial validation. *The Counseling Psychologist*, 48(1), 78-105. <https://doi.org/10.1177/0011000019878848>
- Salazar-Ayala, C. M., Gastélum-Cuadras, G., Huescar Hernandez, E., Nunez Enriquez, O., Barron Lujan, J. C., & Moreno-Murcia, J. A. (2021). Individualism, competitiveness, and fear of negative evaluation in pre-adolescents: Does the teacher's controlling style matter? *Frontiers in Psychology*, 12, 626786. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.626786>
- Sansone, R. A., & Wiederman, M. W. (2012). Spending too much: Relationships with borderline personality symptomatology. *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice*, 16(4), 316-318. <https://doi.org/10.3109/13651501.2012.693186>
- Sansone, R. A., Chang, J., Jewell, B., Sellbom, M., & Bidwell, M. (2013). Compulsive buying and borderline personality symptomatology. *Journal of Personality Disorders*, 27(2), 260-268. https://doi.org/10.1521/pedi_2012_26_038
- Schie, C. C., Chiu, C. D., Rombouts, S. A., Heiser, W. J., & Elzinga, B. M. (2020). Stuck in a negative me: fMRI study on the role of disturbed self-views in social feedback processing in borderline personality disorder. *Psychological Medicine*, 50(4), 625-635. <https://doi.org/10.1017/S0033291719000448>
- Sharp, C., Pane, H., Ha, C., Venta, A., Patel, A. B., Sturek, J., & Fonagy, P. (2011). Theory of mind and emotion regulation difficulties in adolescents with borderline traits. *Journal of*

- the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 50(6), 563-573.
<https://doi.org/10.1016/j.jaac.2011.01.017>
- Sohn, S. H., & Choi, Y. J. (2014). Phases of shopping addiction evidenced by experiences of compulsive buyers. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 12, 243–254.
- Thompson, K. N., Jackson, H., Cavelti, M., Betts, J., McCutcheon, L., Jovev, M., & Chanen, A. M. (2019). The clinical significance of subthreshold borderline personality disorder features in outpatient youth. *Journal of Personality Disorders*, 33(1), 71-81.
https://doi.org/10.1521/pedi_2018_32_330
- TÜİK (2023). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022*. Türkiye İstatistik Kurumu, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=49685>, (Erişim Tarihi: 03.08.2023)
- WHO (2019). *International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems (11th ed.)*. <https://icd.who.int/>
- Wicklund R. A., Gollwitzer P. M. (1982). *Symbolic self-completion*. Lawrence Erlbaum.
- Yüzbaşı, D. V., Oktay, P. N., & Turan, M. (2021). Sosyal ve Duygusal Baş Etme Olarak Harcama Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 791-804. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.872797>
- Zanarini, M. C., Frankenburg, F. R., DeLuca, C. J., Hennen, J., Khera, G. S., & Gunderson, J. G. (1998). The pain of being borderline: dysphoric states specific to borderline personality disorder. *Harvard Review of Psychiatry*, 6(4), 201-207.
<https://doi.org/10.3109/10673229809000330>
- Zerach, G. (2016). The mediating role of emptiness and materialism in the association between pathological narcissism and compulsive buying. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 14, 424-437.
- Zhang, Z., & Xuexin, L. I. (2023). Fear of negative evaluation and compulsive buying: materialism as a mediator and dispositional awe as a moderator. *Studies of Psychology and Behavior*, 21(4), 541-548.